

"לבניינה של תורה" – חלק קצ"ב
שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י
--- ידיעת התורה - לימוד גפ"ת ---

שני חלקים במצוות תלמוד תורה

בעזרת ה' נתחיל מחר בלימודי חזרה ושיבתיים על חמשת הדפים הראשונים של מסכת בבא מציעא.

הזמן גרמא להתבונן ולשאול שאלה יסודית: מה העניין בחזרה?

השאלה מתעצמת בדורנו המצטיין בחידושים מופלאים בתחומים שונים בתדירות מדהימה. נוצרה אורה ציבורית שלחזור על הישן והידוע זה דבר לא מעניין ולא נצרך.

ברם, עלינו לדעת דבר יסודי: יש במצות עשה של תלמוד תורה שני חלקים: מצות עשה של לימוד תורה, ומצות ידיעת התורה. כך משמע ברמב"ם¹, וכך כתב להדיא הגר"ז מלאדי זצ"ל בעל שו"ע הרב², אשר מקובל בעם ישראל שעל פיו יישק דבר בגדרי הלכות תלמוד תורה.

ביאור הדברים: החלק הראשון כאמור - מצות עשה של לימוד תורה. כמאמר הפסוק³ "והגית בו יומם ולילה".

גדרי הזמן של מצוה זו קשים מאד לכאורה: הרי אם יעסוק יום ולילה בתורה היאך יוכל להביא טרף לביתו? מתי יאכל? מתי יישן? איך ישרת בצבא? היאך יקים משפחה?

תשובה: אכן מצות לימוד תורה היא בכל רגע ורגע, אך פעמים שמצוה זו נדחית לצורך קיום האדם והעולם, כגון שיאכל האדם לצורך קיום גופו, שהרי לא צייתה התורה על היהודי שיצום⁴. כל יהודי צריך ללמוד ולדעת את הגדרים של מצוה זו מתי היא נדחית ומתי לא.

כל יהודי צריך ללמוד את כל התורה כולה – כל חייו עד הרגע האחרון. נגד עיני היהודי מטרה ברורה: ידיעת התורה כולה!

החלק השני במצוה הכוללת של לימוד התורה הוא ידיעת התורה! על כל אדם בישראל יש חיוב לדעת את כל התורה כולה! (אם כן איך שייך שיאמר אדם: סיימתי חוק לימודי בישיבת הסדר, למדתי תורה ומעטה פטור אני) כל יהודי צריך ללמוד את כל התורה כולה – כל חייו עד הרגע האחרון. נגד עיני היהודי מטרה ברורה: ידיעת התורה כולה!

גדר החיוב במצוות ידיעת התורה היא כפי יכולת האדם, כפי כשרונותיו, כפי שנות חייו שהוענקו לו עד מאה ועשרים. אף אם

⁴ "התורה האלוהית לא העבדתנו בסיגופים, כי אם לימדתנו את המידה הנכונה, בצוותה עלינו לתת לכל כוח מכוחות הנפש והגוף את המגיע לו" (ספר כוזרי, מאמר שני, ג)

¹ הלכות תלמוד תורה פרק א'
² שולחן ערוך הרב הלכות תלמוד תורה פרק א'
³ יהושע א', ח'

לימוד גפ"ת

כל יהודי צריך לכלכל את צעדיו ולחקור ולדרוש כיצד יקיים באופן היותר מושלם את מצוות ידיעת התורה. בהקשר זה מתעוררת שאלה קשה: כיצד, אם בכלל, ניתן להגיע לידיעת כל התורה כולה על כל חלקיה ואגפיה, הרי על התורה נאמר⁶ "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים"⁷, מהו המסלול הנכון אשר בסופו נגיע אל זה היעד?

את התשובה לשאלה זעקו גדולי ישראל מקירות ליבם: **לימוד הגפ"ת!**

כתב מרן הרב זצ"ל⁸:

"אל יקטן ערך של שיעור גפ"ת מסודר בכל יום ויום, הלא זאת היא עבודת הקודש שגדולי ישראל בכל הדורות נתנו את נפשם עליה..."

מרן הרב שך זצ"ל, שהיה שר התורה, ראש ישיבת פונוביז' המעטירה, אשר הרביץ תורה בישראל למאות ולאלפים, ותחת שרביטו עברו תלמידי חכמים מופלגים ובהם רבותינו שליט"א מוה"ר כץ, מוה"ר נבנצל, מוה"ר דז"מיטרובסקי, יבדלו כולם לחיים טובים וארוכים, כתב איגרת בה הוא פונה למרביצי התורה בדורו בפנייה נרגשת, בזעקה. ברצוני לקרוא את דברי זעקתו, שנשמע אותה, ולוואי ויכנסו דבריו

סיים ללמוד את כל התורה, לא פקע ממנו החיוב הראשון של מצות לימוד תורה התדירית, "והגית בו יומם ולילה".

ידיעת התורה

בדורנו קמו וקמות ישיבות רבות כן ירבו, ישיבות קטנות וגדולות, ישיבות חרדיות, ישיבות הסדר ומכינות.. ריבוי גדול של לימוד תורה בעם ישראל, ברוך ה'.

אך יש נקודה שזעקו וזועקים עליה גדולי ישראל בדורות האחרונים ובדורנו אנו: יש פער גדול בדורנו לעומת הדורות הקודמים בקיום מצוות ידיעת התורה. כפי שנתבאר לעיל האווירה הציבורית בימינו

היא כזו שכמעט לא מקובל לעסוק בטקסט יותר מפעם אחת. אווירה זו משפיעה וחודרת אלינו, חובשי ספסלי בית המדרש. לכן דברי הגמרא במסכת מגילה⁵ על רב אשי "דתנא מיניה (מרב

כהנא) ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה" נראית לבן דורנו כדברים תמוהים ואולי אפילו מעוררי רחמים. כתוצאה מאווירה זו צורת הלימוד שלנו הופכת להיות עראית וחלקית: קוראים את הגמרא או את דברי התוספות פעם אחת, מלמעלה, "עוברים על הגמרא"... איך יוכל אדם לזכות לקיים מצוות ידיעת התורה באופן עראי שכזה? איך יצמח ת"ח בעומקה של תורה? אין כוונתנו חלילה לקטרג, זו פשוט המציאות, תרבות החיים שאנו שרויים בתוכה.

⁶ בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה י

⁷ איוב י"א ט'

⁸ נדפס בסוף אורות התורה מתוך לקט מאגרות הראי"ה זצ"ל

⁵ דף ז עמוד ב

בהם – אם לומדים בחברותא יש דיבוק חברים שע"פ רוב מתברר הדבר... והעיקר לחזור כמה פעמים ואין גבול לזה!

בישיבה נקבע זמן החזרה, החל מר"ח שבט שנאמר בו, "הואיל משה באר את התורה הזאת"¹¹, זמן הגיוני לחזור בצורה סבירה על מה שלמדנו.

מכתבים אלו כתב הרב שך לרבנים, אך באיגרת אחרת כתב דבר הנוגע עוד יותר אלינו¹²:

"יש הרבה משברים אצל הבחורים, שאחרי כמה שנים שלומד בישיבה בסוף מוצא עצמו ריק, שאין לו ידיעה אף במסכת אחת. ולכן טוב עשו לעשות ולחפש עצות ע"י בחינות וע"י פרסים, שירכשו מסכתות יותר מהר, והעיקר שיחזרו הרבה כדי שלא ישכחו..."

יתכן וחלילה עוברת בלבנו מחשבה שדברים אלו פחות שייכים אלינו היות ויצאו מתחת ידיו של מנהיג היהדות החרדית. כנגד מחשבת סרק זו נביא מדברי קדשו של גדול הדור, מרן הרב אברהם אלקנה שפירא זצ"ל, המכונה בפי כל 'רַב אַבְרוּם', אשר כיהן כרבה הראשי של ישראל וכראש ישיבת מרכז הרב המעטירה (ואף אנו זכינו ללמוד תורה

בליבנו כהכנה לקראת ימי החזרה שאנו עומדים בפתחם⁹:

"הנני פונה בזה לכל ראשי הישיבות ומגידי השיעור בהישיבות בכל מקום שהם: אחרי בקשת הסליחה מכולכם בדבר המעיק לי מזמן- בזה שנשתנה סדר הלימוד היום, מכפי שלמדו משנות דור ודור, שלומדים כל כך איטי... אבל בדרך לימוד כמו שלומדים עכשיו ח"ו תשתכח תורה מישראל, והעיקר הוא לרכוש יותר ידיעה בגמ' רש"י ותוס', ולחזור כמה פעמים שבלי זה השכחה מצויה, וכמו שהשיב

הגר"א להגר"ח מוואלזין "...".

"תשובה אחת היא לכל: העיקר הוא ללמוד גמ' רש"י ותוס'... והעיקר לחזור כמה פעמים ואין גבול לזה!"
(הגר"א"מ שך זצ"ל)

נכון, למדנו בישיבה בעיון, העמקנו, פלפלנו, כל זאת בעמל התורה ובהשראת הרמ"ם

שליט"א. ברם, ידיעת התורה, כפי שהגדיר הרב שך, היא לרכוש יותר ידיעה בגמ' רש"י ותוס'! בסופו של דבר אדם לא תמיד יכול לזכור כל דבר ברשב"א לדוגמא, הוא יוכל לזכור שהרשב"א 'חידש כיוון מסויים'... אבל מבחינת ידיעת התורה אדם צריך לדעת היטב גמ' רש"י ותוס', ועל כך לחזור ולשנן.

במכתב נוסף כתב הרב שך וז"ל¹⁰:

בתשובה על שאלותיו, תשובה אחת היא לכל: העיקר הוא ללמוד גמ' רש"י ותוס', ואם מתקשים

¹¹ דברים א', ה'
¹² שם עמ' מ"ט

⁹ 'שלום ירושלים' עמ' מ"ז.
¹⁰ שם, עמ' נ"ג.

שמחה ואושר! (השנה נוסף בלימוד ובע"ה החזרה תהיה אף בסדר צהריים).

ממחר עד יום חמישי בע"ה נחזור ונעמול, וביום חמישי בע"ה נכתוב כולנו מבחן 'עמל תורה' לשם שמיים! המבחן הוא רק גורם מדרבן, עיקר ענייננו היא הזכות לקנות חלק בדיעת התורה. (בפרט בימי השובבי"ם שהדבקות בברית התורה היא תשובת המשקל לפגמים בקדושה ובפגם הלשון כפי שהארכנו בסיעתא דשמיא בשיחה הקודמת – "עמל התורה בימי השובבי"ם).

מעלת הלימוד ברצף

התמודדות נוספת של בן דורנו המקיפה את כל חלקי החיים והמציאות ולא פוסחת על בית המדרש היא העראיות! בכל תחום דברים נעשים בצורה של "צו לצו קו לקו זעיר שם וזעיר שם"¹⁵. כמה חסרה בימינו יציבות, רציפות. דבר מצוי שאחרי חמש דקות אדם מאבד את הריכוז שלו בספר הפתוח לפניו או במגיד השיעור, אחרי עשר דקות קם ממקומו או מרגיש צורך לקום¹⁶. כמה התמסרות צריך האדם על מנת להיאבק באורח חיים עראי שכזה! שהרי שורש ההצלחה בלימוד התורה היא בעמל הרצוף¹⁷! ניכנס בעזרת ה' למהלך רצוף

מפיו), והנהיג במשך שנים את המחנה הדתי לאומי¹³:

"העיקר ללמוד גמ' רש"י ותוס'!
(כי אין זמן ללמוד את כל השטמ"ק. אבל ללמוד גמ' רש"י ותוס' עם הר"ן- ע"י כך אפשר להיות ת"ח)... **אבל בסיס של תורה זה גמ' רש"י ותוס'**¹⁴! .... **מי שיודע ש"ס גפ"ת הוא גאון!** ... ע"י לימוד התוספות מתפתח מאד העיון, ומקובל שמי שיודע את כל הש"ס עם התוספות נקרא גאון! ... **בחור צומח מתוך לימוד רש"י ותוספות!"**

בימינו השימוש בכינוי 'גאון' נעשה רווח ומחלקים אותו ביד נדיבה, אך גאון אמיתי בעם ישראל הוא יהודי היודע ש"ס גפ"ת. הלוואי שנזכה אף אנו למעלה זו, ולפחות במה שלמדנו נהיה גאונים.

"בחור צומח מתוך לימוד

רש"י ותוספות", אנו עומדים בערכו של חודש שבט, חודש של ראשית הצמיחה בטבע, ואנו תפילה ואמונה שכאן בבית מדרשנו יצמחו ויגדלו תלמידי חכמים של הדור!

זו השנה השישית בסיעתא דשמיא בה אנו נוהגים לחזור בצורה ישיבתית על לימודי העיון ורואים מכך פירות נפלאים – מי שעמל וחזר בשנים עברו הרגיש

¹⁵ ישעיהו כ"ח, י'

¹⁶ מחקרים מוכיחים שהדבר קשור לצערנו לישיבה מול המסכים המרצדים המשדרים גירויים צבעוניים מתמידים לעין ובכך מרגילות את הצופה להיות מרוכז רק בדברים כגון אלו.

¹⁷ ראה בזה דברי הגאון חזו"א זצ"ל: "ללמוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התוהו, האפס וההעדר, הרי זה זורע ושולח עליהם מים לסחפן, עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק, בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה, וזה שעושה

¹³ 'אמרי שפר' עמ' של"ג

¹⁴ וביחס לדעתו של המהר"ל מפראג ועוד כמה אחרונים שהורו לא ללמוד תוס' אמר רב אברום (שם עמ' שלב): "יש דברים לפעמים שגדולי ישראל חושבים אבל כלל ישראל לא קיבל זאת... כלל ישראל תמיד למד תוס'! וכך למד ר' עקיבא איגר ומהר"ם מרוטנבורג, זו המסורת שיש לנו".

— "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה"¹⁸!

בתום ימי החזרה ובסיום הבחינה נהיה כולנו שמחים ומתוך כך נפצח במעגל ריקודים של גילת וחדות התורה. בתפילת המנחה לאחר הבחינה לא נאמר תחנון, שהרי זהו יום טוב! יהודי שיודע חמישה דפי גפ"ת ישר והפוך בדורנו זה ודאי יום טוב! יום טוב שיביא כל אחד מאיתנו למקום אחר. דבר שכזה לא פחות בערכו מנס שנעשה לעם ישראל, זהו נס פרטי של כל אחד מאיתנו שיביא אותנו לדבקות בה'. אשרינו ואשרי חלקנו "ששם חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שם חלקנו מיושבי קרנות"¹⁹!

"נגיל ונשיש בזאת התורה כי היא לנו עוז ואורה"!

בתפילת המנחה לאחר הבחינה לא נאמר תחנון, שהרי זהו יום טוב! יהודי שיודע חמישה דפי גפ"ת ישר והפוך בדורנו זה ודאי יום טוב!

של לימוד בתשעת הימים הבעל"ט יומם ולילה! נכון, זה מצריך כוחות גדולים – אך יש לכל אחד מאיתנו כוחות גדולים! לימוד רצוף מביא את האדם למקום אחר לגמרי באיכות הלימוד.

אני משתתף לתקוותו ותפילתו של אחד הרמ"ם ששח בפנינו ואמר: הלואי שיזכו בני הישיבה, בימי החזרה ובכל השנה, להרגיש מתיקות וערבות התורה, מתיקות שאין שני לה בעולם! זו מטרת החזרה בעיקר: ידיעת התורה וערבות התורה! שמחה בלימוד התורה!

לכן אני פונה בכל לב אל בני הישיבה: אנא, נישאר כולנו בתשעת ימי החזרה בין כתלי הישיבה. נשבות

בישיבה את השבת הקרובה ובכך נוכל החל ממחר ללמוד ברציפות: נוכל ללמוד בליל שישי וביום שישי, בליל שבת, בשבת, במוצאי שבת, ביום ראשון... זמנים כל כך יקרים שאפשר להפסיד.

יאמר כל אחד לעצמו: אני לא קוטע את הכל ועובר לעולם אחר, אני בעולם של גמרא רש"י ותוספות! העולם בו גדל ויגדל עם ישראל! עולם הממשיך את נצח ישראל!

זו המטרה בימי החזרה: רצף הלימוד! אשרי חלקנו! יהי רצון שנזכה לחוש בבית המדרש בימים אלו את אש התורה

¹⁸ ויקרא ו', ו'.
¹⁹ ברכות כ"ה ע"ב.

תורתו קרעים קרעים אסף רוח. מן הראוי לחבל תחבולות איד לקנות התמדת הלימוד ולהתפלל על זה תמיד... (קובץ אגרות חזו"א חלק א' אגרת ג').

